

Zapomenutý hrdina František Kovář: II. část

V dnešním zpravodaji zveřejňujeme druhou část práce, kterou zpracoval, jako středoškolskou odbornou činnost student Gymnázia v Uherském Hradišti, Šimon Přecechtěl z Halenkovic.

1. Zatýkání v Březolupech

Mezitím se v Březolupech rozhodlo, že si Pospíšila vezme domů Kovář a nikomu nic neřekne. MUDr. Václavík byl v rozpacích, ale souhlasil a řekl, že kdyby se mělo cokoli přihodit, musí stát při sobě. Kovář tedy vedl Pospíšila v horečkách z šoku po zranění domů (šok se dostavil až po opadnutí hladin adrenalinu). Vše se ale zkomplikovalo tím, že informaci o zraněném parašutistovi měla jedna ze sestřiček říct svojí sestřence. Muž její sestřenky to však slyšel a jako sympatizant okamžitě volal oddělení gestapa ve Zlíně. Jednak měli zřejmě hlášení z Brna a jednak od občana. Bylo to tedy jasné. Pospíšil je v Březolupech. Gestapo však nechtělo dělat ukvapené závěry a chtěli se ujistit, že půjde všechno podle plánu a Pospíšila chytanou.

Kovářovi se podařilo Pospíšila dostat na půdu, aniž by si toho všiml kdokoli z rodiny. Ještě u večere však musel Kovář ujistit svoji rodinu o tom, že se nic neděje. Jeho manželka Anna totiž říkala, že slyší, jako kdyby něco chodilo po půdě. Kovář vždy odsekl, aby to neřešila, že tam nic není a před chvílí na půdě sám byl.

Již 3. nebo 4. května prohledávali jednotky německých vojáků les poblíž Březolup. Když se objevili na kraji lesa, vznikl ve vsi poprask a každý se snažil zjistit, co se děje. Václavík věděl, že je zle stejně tak jako Pospíšil, proto Pospíšil požádal, aby jej Václavík ve svém automobilu odvezl do Brna, že je mu už lépe. Václavík souhlasil a jeho šofér je vzal do Brna. Vše proběhlo ovšem bez vědomí Kováře. Ten se to dozvěděl až ve večerních hodinách, když na půdě nikoho nenašel.

Kovář musel zřejmě vědět, proč jsou vojáci v lese. Pořád, ale doufal, že o něm nikdo neví a vojáci prostě hledají Pospíšila. To vše muselo opadnout ve večerních hodinách, kdy se roznesla zpráva o tom, že byla celá ves kompletně obklíčena a cesta z Březolup je uzavřena v obou směrech. V tu chvíli se začalo rozříkovat, že tu určitě byl ten parašutista, který utekl ze Zlína. O Pospíšilovi se vědělo i na veřejnosti, protože velitel oddělení Ziegler ve Zlíně měl projev, kde pochválil za udání Jana Chvátala a za dopadení dva četníky. Bylo tedy jasno. Podle výpovědi Libuše Postavové bylo dokonce na Františku Kovářovi vidět, že je se svým osudem smířen. V ten večer totiž podle jejich slov nešel spát tak jako normálně, ale do pozdních večerních hodin seděl v kuchyni a popíjel kávu. Proto ho taky nepřekvapilo, co následovalo. To ovšem nemohl říct zbytek rodiny.

Libuše Postavová také uvedla, že František Kovář měl jet 3. května na pohřeb svému kamarádovi, kterého umučilo gestapo v Olomouci. On ale řekl, že nepojede, protože má moc práce s okutím vozu. Jednoduše nechtěl odejít daleko od Pospíšila a hlavně svého domu v této situaci. Když se jeho manželka Anna Kovářová vrátila z pohřbu, pronesla: „*Františku, hlavně se do něčeho takového nezaplétej, prosím. Kdybys jenom viděl, jak nebožtík vypadal.*“

Třeba i tato věta se prohnala hlavou Kovářovi, když v brzkých ranních hodinách (okolo 4 hodiny ráno) uslyšel bušení na dveře. Bylo to tady. Dům číslo 42, tak jak bylo uvedeno. Všichni v domě se s hrůzou probudili, ale nikdo nebyl nic schopný udělat. Kovář již byl částečně připraven k tomu, aby jej odvedli. Bouchání se stupňovalo. Pak došlo k tomu, že komisař začal rvát: „*Kováři vydej nám Pospíšila! Slyšíš? Vydej nám Pospíšila nebo vyrazíme dveře!*“¹ Jak bylo řečeno, tak se taky stalo. Dveře se rozrazily a do domu vběhlo několik četníků a komisařů gestapa ze Zlína.

¹

Okamžitě vzali Kováře ke zdi. Jeho učně a synovce v jedné osobě, Jaroslava, donutili si kleknout na kolena a hlavu dát pod pohovku, aby se nemohli kontaktovat očima. Komisař gestapa si nebral servítky, nařídil celý dům otočit vzhůru nohama a neustále, tak jak již bylo u gestapa a podobných organizací zvykem, tlačil na Kováře a přímo křičel: „*Kde je Pospíšil? Notak, kde ho máš? Kde je?*“² František Kovář se ale nenechal rozhodit a i v této situaci si zachoval chladnou hlavu a s odvahou pořád dokola opakoval: „*Jediný Pospíšil, kterého znám, je z Bílovic a s tím jsem se už dlouho neviděl.*“³ Komisař byl vzteky bez sebe ještě, když uslyšel, že v domě nikdo není. Nedokázal to pochopit. Tak se nátlak stupňoval. Ovšem jen do doby než přišel jeden z četníků z pudy a donesl mu zkrvavený obvaz. Jen toto vyčarovalo komisaři úsměv na rtu a stačilo to k tomu, aby byl odveden František Kovář, jeho synovec Jaroslav a pan Vyorálek (tchán prof. Nigrína). Všichni byli odvezeni na stanici Zlínského gestapa.

2. Váš muž je nepřítel Říše

Rodinou to vyloženě otrásl. V Březolupech nebylo moc lidí, kteří se s rodinou Kovářů chtěli nyní vybavovat. Nebylo to z důvodu, že by jimi někdo pohrdal, ale z toho, že se všichni báli gestapa a rozhodně se nikdo nechtěl zaplést do problémů. Svízelná situace to však byla i z pohledu financí. Kovárna nyní zůstala opuštěna, protože kovář i učně byli vzati do vazby. Otec Františka Kováře již nežil, proto se neměl prostě o kovárnu kdo starat. Matka dvou dívek zůstala sama i na práci na poli. Na tuto situaci nebyl nikdo připraven.

Po 14 dnech však začalo svítat na lepší časy. Domů se vrátil z vazby již sedmdesátiletý Vyorálek a učně Jaroslav. František Kovář takové štěstí neměl a byl převezen do Brna. Do Kounicových kolejí, kde nyní, po uzavření vysokých škol, sídlilo gestapo. Paní Anna Kovářová jej jela navštívit třikrát. Dvakrát jí odmítli přístup ke svému muži, až napotřetí se vyšetřující smilovali, protože to bylo asi naposledy, co se měli vidět. Když jí při předchozích pokusech odmítli, řekli ji: „*Nesmíte vidět Vašeho muže, má totiž zakázané návštěvy. Nyní je nepřítelem Říše.*“⁴ Poslední šanci byla sestřenice Františka Kováře, která v Brně bydlela a mluvila i obstojně německy. Šla se tedy vyptat na nejvyšší velení v Brně, co se to vlastně děje s Kovářem. Tam jí bylo sděleno v podstatě to samé. Je to nepřítel Říše a je pod nejvyšším stupněm kontroly. Také jí řekli jednu jízlivou poznámku, která ji ujišťovala, že do konce války vězněm také zůstane a soud s ním proveden také nebude.

Podle výpovědi Rudolfa Königa byl v ty dny Hugo Römer velice neklidný, protože jim nevyšla akce, která měla jít jako po másle a vše bylo naplánováno. König se však s Kovářem nikdy neviděl, měl totiž na starosti Zapletalův dohled. Podle sestřenice Františka Kováře nemělo dojít ani k soudu. Když si tedy člověk spojí tyto záznamy, dojde mu, že František Kovář byl držen v Brně pár dní, možná i týdnů. Co se dělo v Kounicových kolejích je těžko zjištělné. Zde se člověk nemůže opřít ani o výpovědi konfidentů, jako byl König, protože si po válce chtěli zachránit život. Dost možná byl Kovář mučen a určitě byl dlouhosáhle vyslýchán. Jedno je však jisté, a to, že nikoho neprozradil. Tak jak slíbil doktoru Václavíkovi, tak taky učinil. Po tomto procesu byl bez soudu nebo jakéhokoliv prošetření poslán na transport do koncentračního tábora v Osvětimi. Důkaz je pro to jasný. V příloze je snímek jména, bydliště, data narození a umrtí Františka Kováře z tzv. Knihy smrti z Auschwitzu (Sterbebücher von Auschwitz).

Jak je již okázale jasné, tak František Kovář zemřel v koncentračním táboře. Bylo to dne 12. 10. 1942. O několik dní později přišla zpráva i Anně Kovářové. Ta se musela smířit s tím, že na vše

zůstala sama, protože chvíli po odvedení Františka Kováře zemřela i jeho maminka. Když měla horečky, údajně pořád opakovala: „*To ta Anglie, ach to ta Anglie tě vzala.*“⁵

Po II. světové válce však jeho čin nebyl zapomenut a navzdory tomu, že gestapo po něm nenechalo žádné záznamy, objevilo se jméno František Kovář ve výpovědích u tzv. Mimořádných lidových soudů. Díky tomu se jeho hrdinský čin přešetřil a dne 15. prosince 1945 mu byl udělen Československý válečný kříž 1939 „in memoriam“ generálem Svobodou. Po tomto vyznamenání přišlo ještě jedno. Vyznamenání Druhého národního odboje. Obě vyznamenání však manželka Anna nerada viděla, protože kvůli hrdinství přišla o muže.

3. Osud Pospíšila po útěku

Po dopravení do Brna díky Václavíkovi se Pospíšil vydává na adresu Čoupkových příbuzných a doufá, že tam budou alespoň Čoupkovi příbuzní, nebo že dům nebude přinejmenším hlídán vojáky. Opak byl pravdou. Celý dům byl obklíčen příslušníky četnictva a SS. Už to byl ukazatel toho, že vše jde velmi z kopce a jeho kamarádi začali mluvit. Když se tedy nemohl dostat do domu, chtěl se dostat alespoň k přilehlému stavení, kde ukryli peníze, které dostali v Anglii (asi 300.000 RM). Ani to se mu však nepovedlo, protože jej po cestě zastavil četník a jeden příslušník SS. Chtěli po něm legitimaci. Pospíšil tedy vytáhnul legitimaci a po předání začal utíkat. Okamžitě začala přestřelka. Jelikož byl Pospíšil ještě čerstvě po zranění plně nezotaven, tak celkem zřetelně po pár metrech běhu začal projevovat bolest v noze (v hýždí). To si jeden ze zúčastněných přebral tak, že jej zasáhl a to také uvedl na služebně gestapa v Brně. Proto vznikla fáma o postřelení Pospíšila v Brně.

Pospíšil tedy po zdařilém útěku, při kterém postřelil občana, jenž jej chtěl zadržet, hledal východisko ze situace. Cesta ho vedla zpět do Březolup. Zde vyhledal opět Václavíka. Dozvěděl se, co vše se událo, a proto v rámci bezpečnosti poprosil jen o peníze a odjel. Po této etapě se František Pospíšil schovával nejprve chvíli v Dalešicích, a poté se zapojil do odbojových skupin v Telči a hlavně na Tábořsku, kde dostal i své krycí jméno, Franta Nebeský.

Zprvu si na Tábořsku musel získat důvěru místních odbojářů, kteří byli většinou z řad KSČ. Pospíšil ale vždy říkal, že je voják a oddaný vlastenec, a proto není v Protektorátu od toho, aby řešil politiku. Jenže chvíli poté, co odjel, se gestapo pustilo i do tábořského odboje. Díky praktikám gestapa se spis s výpověďmi pořád rozrůstal a jedno jméno už hrálo moc velkou roli. Pořád jenom Franta Nebeský. Na tuto stopu byl pověřen kriminální asistent Nachtmann. Nutno podotknout, že jeden z nejlepších.

Pospíšil se mezitím ukrýval u vzdálených příbuzných v Brně. Po řadě stop se v jejich obuvnickém krámku objevil pan Nachtmann. Představil se jako poručík Šulc a řekl, že hledá Pospíšila, protože je tu další anglický parašutista a chce s ním mluvit. Adamcová zprvu zapírala, ale po vyřčení hesla z Tábora (dozvěděl se jej z výslechů) se zašla zeptat Pospíšila v kumbále a on heslo potvrdil. Domluvili tedy sraz s parašutistou, kterým byl konfident Karel Čurda. Pospíšil byl nadšený, že našel starého známého a bezmezně mu věřil. Tak se nechal vlákat do Prahy, kde se měl sejít s další odbojovou skupinou. Místo ní ho však čekali v pasáži Letka agenti gestapa.

Zbytek osudu Pospíšila byl ponurý, leč pořád hrdinný. Nikdy se nestal konfidentem a uznal vinu jedině, když ho udal již někdo jiný. Z dopisů domů lze usoudit, že do své smrti se nevyrovnal se zradou Karla Čurdy. Přes obrovskou snahu brněnského gestapa jej šéf referátu, Willi Leimer, nechával pořád na Pankráci nebo v posledních dnech v Terezíně. Zřejmě tak chtěl maskovat neúspěch při přemlouvání ke spolupráci s Pospíšilem. Avšak na stáži v Praze se s ním přeci jen setkal i König, který vypovídal: „*Pospíšil na mne působil dojmem, že pracuje jako konfident. Nic kontrétního jsem*

však nevěděl.“⁶ König si to myslel kvůli tomu, že Pospíšila nechtěli vydat do Brna. Nicméně, v rozhovoru s Königem došlo i na věc peněz, které byly ukryty v Brně. König se ho tedy zeptal, kam je schoval a Pospíšil pohotově odpovídal, že on je nevezal a ani se k nim nedostal. Doteď není známo, kam vlastně zmizelo 300.000 RM, které nenašlo ani gestapo ani parašutisté. Pospíšil umírá zřejmě 28. 10. 1944 a poslední slova měla být v tomto znění: „*Ať žije Československá republika!*“ Zní to však až moc idylicky. František Pospíšil byl tedy člověk pevný a neoblomný až do posledních chvil, tak jako František Kovář.

4. Závěr

Příběh, který je zde popsán, mi po dokončení mé práce přijde až jako neskutečný. Přesto je takových příběhů plno, ale končí v již zmiňovaném propadlišti dějin. Myslím si, že otázky, na které jsem v úvodu chtěl odpovědět, zodpovězeny byly, ale vyvstalo mnoho nových. Právě těmito bych se chtěl zabývat v mém dalším bádání. Kdo byl komisař zatýkající Kováře? Údajně zlínský konfident, který snad doznal své činy u Mimořádných lidových soudů. Jaký byl osud Kováře v Osvětimi? Proč jej gestapo bez soudu odeslalo na transport? To vše ve mně pořád vyvolává spoustu emocí.

Největší stopu ve mně zanechal však jiný fakt. To ten, že Kovář za své hrdinství zaplatil cenu největší, ale nikdo to po sedmdesáti letech již nevěděl. Tento fakt mne hnál dál. Vždy, když jsem nad svojí prací začal pochybovat, protože bylo málo podkladů a práce se nemohla pohnout z místa, jsem si vzpomněl na to, proč to vlastně dělám. Mnohokrát mě lákala myšlenka změnit téma své práce a zabývat se skupinou Bivouac, protože už to udělal někdo předtím, tudíž se vše dalo dohledat. Ovšem to by nemělo zvláštní úděl. Byl bych jen jedním z řady těch, kteří říkají věci, které již byly vyřčeny. Tato práce přichází s něčím novým, co ještě nikdo nezpracoval. Krom osudů Františka Pospíšila, které popsal pan Mgr. Václav Krůta ve svých publikacích. A to je také hlavním údělem bádání. Abych citoval pana Krůtu: „*Postava Františka Kováře je velmi zajímavá a dozajista neprávem opomíjená.*“ Kdybych měl popsat všechno mé zmatení do doby, než jsem potkal pana Václava Krůtu, nemohl bych. Jen díky němu a jeho bádání v oblasti Františka Pospíšila se mi otevřely oči. Všechny zdroje, které jsem měl k dispozici, dokonce i výpověď Königa, uváděly, že byl Pospíšil postřelen v Brně. Uváděly to však chybně.

Osudy Františka Kováře a Františka Pospíšila byly neskutečně zajímavým tématem, které mi přineslo opravdu mnoho nových poznatků, zážitků, zkušeností, ale změnilo také můj pohled na historii samotnou. Vždy jsem si ji představoval jako fakta, která se vědí. To už neplatí. Neboť historie je velmi kontroverzní.

Zpracoval:

Šimon Přecechtěl, Halenkovice 721 roku 2016

Závěrečné slovo kronikáře obce

Za Obec Březolupy ještě jednou děkuji za vyhledání informací a zpracování tohoto tématu z našich dějin. Na základě přání potomků Františka Kováře budu navrhopvat na zastupitelstvu obce Březolupy schválení výroby a osazení pamětní desky na počest tohoto našeho hrdinného rodáka.

Ing. Radek Berecka, kronikář obce.

František Kovář v Knize smrti v Auschwitzu

Vyznamenání s certifikátem

Kovanovič, Bosa (17.12.1900, Ogilowitz, 12.10.1943) — 30309/1943
Kovar, Alois (18.10.1922, Premyslowitz, 29.1.1943) — 4188/1943
Kovář, Augustine (16.9.1911, Plass, 17.10.1943) — 30647/1943
Kovář, Bohumil (16.10.1918, Střednice, 20.10.1942) — 36816/1942
Kovar, Cecilie (10.3.1898, Karbitz, 14.6.1943) — 22820/1943
Kovář, Emilie Aloisia (11.7.1903, Alt Ehrenberg, 10.11.1943) — 31900/1943
Kovar, Frantisek (8.12.1906, Brezolupy, 12.10.1942) — 35599/1942
Kovář, Franz (13.11.1881, Lieskowitz, 26.7.1943) — 25759/1943
Kovář, Josef (6.1.1885, Hainbuchen, 15.6.1943) — 23045/1943
Kovář, Josef (24.11.1903, Lomnitschka, 24.3.1942) — 3583/1942
Kovář, Josef (25.5.1939, Wranow, 9.8.1943) — 26486/1943
Kovar, Ladislaus (3.4.1940, Nadrahowitz, 24.3.1943) — 19834/1943
Kovar, Maria (3.3.1939, Kladno, 23.3.1943) — 19874/1943
Kovar, Marie (2.12.1882, Sames, 15.4.1943) — 20680/1943

